

Бобровицький А.В.

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ СУТНОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

Здійснено дослідження суспільно-географічної сутності інтеграції України в світовий економічний простір, з огляду на основні суспільно-географічні закони та особливості історичного розвитку України і її перспектив, зважаючи на різні сценарії інтеграційних процесів у стратегії економічного розвитку країни. Проаналізовано особливості розвитку країни в умовах застосування основних законів суспільної географії. Окрім того визначено потенційні напрямки дослідження впливу суспільно-географічних законів на розвиток суспільно-територіального комплексу країни та її конкурентоздатність в глобальній суспільнотериторіальній системі.

Ключові слова: суспільно-географічні закони, глобальна суспільно-територіальна система, конкурентоспроможність.

Проанализированы особенности развития страны в условиях действия основных законов общественной географии. Кроме того определены поотенциальные направления исследования влияния общественно-географических законов на развитие общественно-территориального комплекса страны и на ее конкурентоспособность в глобальной общественно-территориальной системе.

This is research of human-geographical core of integration of Ukraine in world economic space with the revision of basic social and economic laws and impact of country's historical development and prospects due to the different scenarios of integration processes in the strategy of country's economic development. There was prepared analysis of the development country in compliance with use of the main human geographic laws. There was defined the main directions of influence major human-geographic laws on the country's human-territory complex development and on the country's competitiveness in global human-territory system.

В статье представлено результаты исследования общественно-географической сущности интеграции Украины в мировое экономическое пространство с учетом основных общественно-географических законов а также

влиянием особенностей исторического развития страны с учетом различных сценариев интеграционных процессов в стратегии развития страны.

Key words: human-geographic laws, global human-territory system, competitiveness.

Актуальність теми. Визначення інтеграції України до світового економічного простору є питанням актуальним, неоднозначним і спірним. Існує безліч поглядів і підходів до вивчення даного питання. Серед існуючих підходів слід назвати такі негативні тенденції як суб'єктивізм та романтизм, негативний вплив головних світових гравців щодо України, як зони їх власного впливу, слабкість держави у здійсненні прагматичних кроків у напрямку інтеграції України, які б позитивно впливали на розвиток країни (через покращення основних економічних та соціальних показників країни), відсутність довстрокової стратегії розвитку країни, як суб'єкта глобальної суспільно-територіальної системи. Важливим є вплив суспільно-географічного положення України на сталі процеси розвитку України, через інтеграцію в світову суспільно-територіальну систему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інтеграції та зовнішньоекономічних зв'язків України висвітлено в багатьох наукових працях М. Д. Пістуна, М. М. Паламарчука, Л. М. Корецького, А. Т. Хрущова, Б. Е. Алаєва, С. І. Іщука, Д. М. Стеценка, В. І. Захарченка, Г. П. Підгрушного тощо. Питання основних закономірностей суспільної географії, що є ключовими при вивченні питання інтеграції України до глобальної суспільно-територіальної системи висвітлено в наукових працях М. Д. Пістуна.

Безпосередньому дослідженню сутності інтеграції України в світовий економічний простір досліджень практично не існує, незважаючи на те що питання досліджується в багатьох роботах економічного напрямку. Територіальність питання інтеграції та її сутність не висвітлена в роботах сучасних учених, що є приводом для проведення необхідного дослідження.

Підходи до визначення поняття суспільної географії, як одного з напрямків географічних досліджень, передбачає вивчення суспільно-територіально-економічних утворень різного рівня: глобального, макро-, мезо- та мікрорівнів. Усі вказані вище типи утворень мають різний рівень розвитку внутрішніх зв'язків та взаємовідносин. Рівень розвитку різнотипних взаємозв'язків усередині утворень є свідченням рівня розвитку утворення аж до рівня системності, або системи. Множина утворень мікрорівня на певній території формує утворення мезо-рівня. В свою чергу наступний рівень утворень передбачає наявність множини взаємопов'язаних утворень мезо-рівня. Утворення глобального рівня передбачає сукупність усіх утворень, що відносяться до різних ієрархічних рівнів та формують світову суспільно-територіальну систему або людство.

Будь-яке суспільно-територіальне утворення характеризується різним рівнем зв'язків у ієрархії, що утворює світову суспільно-територіальну систему. Існування утворень в глобальній суспільній

системі не передбачає обов'язкову наявність зв'язків будь-якого характеру між утвореннями (як необхідної умови), що входять до складу системи. Однак кожне з утворень, що є складовою частиною світової системи здійснює вплив на стан системи та, безперечно, тим чи іншим чином пов'язане з іншими територіальними компонентами системи. Серед факторів, що можна визначити у якості ключових є: мобільність людства, економічний та інформаційних обмін, що майже повністю прив'язаний до територій формування утворень

Чим вищий рівень обміну та взаємозв'язків між окремими утвореннями у рамках світової суспільно-територіальної системи, тим вищий рівень інтегрованості таких утворень.

Об'єктом статті є вивчення утворень макrorівня та глобальної системи. До макроутворень слід віднести країни та групи країн. Предметом дослідження даної статті є вивчення макроутворень та їх взаємодію в єдиній глобальній системі, роль таких утворень, тенденції їх розвитку та місце в глобальній ієрархії.

Роль окремих країн у глобальній економічній системі різна. Це визначається на політичному та економічному рівнях. За ступенем впливу на глобальну соціально-економічну систему країни світу можна поділити на наступні групи:

1. Країни, що здійснюють глобальний вплив на розвиток світової економічної системи. Можна відстежити еволюцію цієї групи країн в новітню історію. Основними країнами були метрополії – центри світових колоніальних систем. До таких країн у XVIII – XX ст. належали Велика Британія, Португалія, Австрія, Росія, Франція, Німеччина. У XIX ст. швидкими темпами зростає економіка США, яка теж приєднується до кола країн що визначають світовий економічний порядок та формують політичну карту світу.

2. Наступним етапом у розвитку світової економічної та політичної ієрархії стало XX ст., протягом якого відбулися як мінімум 2 світові війни та цілий ряд економічних криз, що призвели до корінних глобальних та регіональних змін як у глобальній суспільно-територіальній системі, так і територіальній структурі системи. Глобальна суспільно-територіальна система стала більш керованою. Наслідком завершення глобальних воєн за переділ ринків та зон політичного впливу стало критичне послаблення економічного та політичного впливу країн Європи, оскільки основним театром воєнних дій як під час першої, так і під час другої світової воєн була саме Європа. Наслідком послаблення країн-метрополій стало формування політично незалежних країн Африки, південної та Південно-Східної Азії, формування груп глибокоінтегрованих країн за політичним ладом та формуванням двох світових полярних систем, що базувались на різних принципах економічного розвитку.

3. Внаслідок II Світової війни були значно послаблена Європа та Японія і зросла політична та економічна роль Сполучених Штатів

Америку, які стали безперечним економічним та політичним лідером світу. Саме за впливу США, та за розробленим США сценарієм формувалася світовий економічний порядок, що мав докорінний вплив на просторове формування глобальної суспільно-територіальної системи та окремих її елементів – країн чи груп країн.

Розглядаючи історичні аспекти визначення інтеграційних міждержавних процесів можна класифікувати їх за певними ознаками чи групами ознак, такими як: *мовно-лінгвістичні* (належність до одних мовних сімей та мовних груп, що спільно проживають на суміжних територіях), *релігійно-територіальні утворення*, що сповідують одну з світових релігій та компактно проживають на певних територіях); країни, розташовані на територіях з однаковими або схожими ландшафтами та природно-кліматичними умовами; політично та економічно залежні території, що розташовані суміжно з територією метрополії; країни що володіють однаковими природними ресурсами, та розміщені на територіях басейну розміщення природних ресурсів, якими вони спільно володіють, або здійснюють скориговану політику щодо їх використання; країни з зі схожими етнічними, расовими та етно-психологічними ознаками.

Приведені вище ознаки формування територіальних утворень є характерними та визначальними для регіональних компактних утворень, всередині яких рівень соціальних, торгових, культурних та економічних зв'язків значно вищий, ніж з іншими територіальними утвореннями. Як правило, такими утвореннями утворюється певна ієрархія країн та їх взаємозалежність. Всередині інтеграційного утворення система взаємовідносин формується за узгодженими правилами. Такі регіональні формування можуть бути пов'язані договірними та іншими регулятивними актами щодо єдиної політики взаємовідносин з іншими утвореннями чи окремими країнами в глобальній суспільно-територіальній системі.

Зважаючи на сказане вище, спробуємо визначити роль України в глобальній економічній системі та можливості інтегрування як в світовий економічний простір, так і в світовий економічний порядок, що є складовими існування глобальної суспільно-територіальної системи.

Зважаючи на територіальні та економічні показники України, як країни, її слід віднести до країн середніх за розмірами території, середніх за чисельністю населення та середніх за валовим внутрішнім валовим (ВВП). У відповідності до аналітичних матеріалів МВФ, Світового Банку та ЦРУ США Україна посідає 39 місце в світі за розміром ВВП тим самим показником демонструючи свої потенційні можливості щодо економічної інтеграції в глобальну суспільно-територіальну систему у якості самостійного гравця та суб'єкта функціонування даного утворення. Однак валові економічні показники не завжди є визначальними, оскільки рівень розвитку регіонального утворення визначають не лише валові показники, але й показники у розрахунку на кількість населення, зокрема частка ВВП на душу населення. За вказаними показником, який оцінюється в різних

джерелах у сумі від 7321 до 7500 доларів США у 2012 р., Україна займає значно гірші позиції у порівнянні не тільки з іншими розвиненими країнами, але й з багатьма ресурсними країнами Африки, Азії та Латинської Америки. Це свідчить про високі соціальні ризики втрат як населення в цілому, так і кваліфікованих трудових ресурсів, погіршення статево-вікової структури населення країни та ризики скорочення чисельності трудових ресурсів, необхідних для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України. Крім того вказана причина веде до зниження рівня конкурентоздатності країни у світовому та регіональному конкурентному середовищі.

Україна як суб'єкт світового економічного простору. Визначення країни, як суб'єкта світового економічного простору обумовлене певними чинниками, що визначають її роль в глобальній економічній системі та рівень її впливу на розвиток такої системи. Кожна з країн, що є складовою глобальної економічної системи має бути впізнаваною та відігравати ключову роль в одній чи більше сферах економічного життя глобальної системи. Чим більше високотехнологічні галузі, що формують іміджеву роль країни тим вищий статус країни в світовому економічному просторі і тим більші можливості та вища конкретність країни, а значить, її роль у світовому економічному просторі.

Процеси пізнання (світової ідентифікації) України знаходяться в стадії становлення. Кінцева продукція української економіки, як правило, має сировинний характер та використовується іншими учасниками системи не як кінцевий продукт, а як сировина. Однак можна привести декілька прикладів, щодо формування саме економічної пізнаваності України в світовому економічному просторі. Українська вантажна авіація є прикладом формування стандартів у світовому важкому машинобудуванні. Існує розмір, якого притримуються виробники енергетичного обладнання, інших видів технологічного обладнання – це «розмір Антонова», що передбачає такі розміри деталей та їх масу, які можна було завантажити в літаки АН для перевезення в будь-яку точку світу.

Деякі види сільськогосподарської продукції, такі як насіння соняшника та соняшникова олія, м'які сорти зернових, зокрема пшениці, є також визначальними при формуванні пізнаваності України в світовому економічному просторі. Але критичної маси кінцевих видів продукції, що формують пізнаваність країни, а значить її статус та імідж вкрай мало. Це пов'язано з недостатнім рівнем розвитку системо-утворюючих та експортно-орієнтованих галузей економіки. Україна, як спадкоємиця економіки СРСР, практично не брала участі у світовому географічному поділі праці самостійно, а орієнтувалась лише на замкнуту систему радянської економіки та систему кооперативних зв'язків, що не виходила за межі соціалістичної економічної співдружності. З іншого боку,

протистояння двох політичних систем значно обмежувало можливості такої кооперації.

Сьогодні Україна має усі можливості та важелі реалізації стратегії щодо підвищення ролі країни у глобальній економічній системі як серйозного гравця. Окрім іміджевих показників та пізнаваності країни є також кількісні показники, що визначають об'єми виробництва, ключові виробництва в ключових галузях спеціалізації та їх частку у загальносвітовому виробництві.

Україна–суб'єкт світового економічного порядку. Світовий економічний порядок є системою міжнародних угод та домовленостей, щодо принципів правил, норм та стандартів функціонування світової економічної системи. Суб'єктом світового економічного порядку Україна стала зі здобуттям незалежності. Приєднання до різних угод, систем та організацій, що регулюють світовий економічний порядок для України було тривалим, часто болісним, у зв'язку з відсутністю досвіду роботи з такими утвореннями та відсутністю кваліфікованих кадрів. Ключовими організаціями, що регулюють світовий економічний порядок є глобальні та регіональні організації, такі як група Світового банку (Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції та розвитку (Світовий банк), Міжнародна фінансова корпорація та інші. Утворення таких міжнародних інституцій стало необхідним при формуванні нового світового економічного порядку. Політика канонерок поступово ставала крайнім важелем впливу, Натомість світова спільнота утворила більш-менш збалансовану систему світових торгових і економічних взаємовідносин, що базується на системі противаг та використанні регулятивних документів, якими усі учасники світового економічного процесу де-юре можуть скористатися для вирішення чи погодження питань взаємних інтересів та спірних питань.

Світова конкуренція стала більш прозорою, а надшвидкий розвиток транспортної інфраструктури прискорив глобалізацію процесів розвитку економіки світу в цілому, та використання переваг доступності – транспортної, економічної та гуманітарної, використання переваг у вартості сировини, природних та трудових ресурсів, етно-трудова особливостях використання трудових ресурсів, їх вартості та безпосереднього впливу на собівартість та ринкову ціну кінцевої продукції.

Разом з тим, впродовж ХХ ст., незважаючи на високий рівень глобалізації та надшвидкі темпи розвитку транспортної та інформаційної інфраструктури протягом декількох десятиліть існував біполярний світ, у кому ключову роль відігравали дві соціально-економічні системи, що сповідували різні ідеологічні принципи та вели жорстоку конкурентну боротьбу за ринки збуту та зони як економічного, так і політичного впливу. Наявність такого протистояння та жорсткої конкурентної боротьби призвело до відвоолікання значної частини економічного потенціалу конкуруючих систем на розробку та виробництво продукції, що не визначає соціально-

економічний розвиток. В результаті протидії систем глобальна економіка на деякий час стала однополярною, що досить жорстко, контролювалась з одного світового центру, шляхом впливу через міжнародні організації та міжнародні фінансові структури. Однак величезні витрати на підтримання озброєнь призвели, до посилення регіональних центрів, що почали відігравати глобальну роль та впливати на глобальний економічний розвиток людства.

Серед нових центрів впливу глобального рівня став в першу чергу Європейський Союз, що за об'ємом валового внутрішнього продукту порівнявся з США, окрім того утворення Європейського Союзу потіснило США, як глобального гравця у світовій торгівлі, оскільки введення єдиної європейської валюти - євро, призвело до диверсифікації розрахунків у світовій торгівлі.

Зменшився економічний вплив США в окремих світових та національних ринках, таких як ринки Китаю, Індії, Африки та Південної Америки. Стандартизація та координація роботи галузей здійснюється галузевими міжнародними організаціями, асоціаціями, картелями тощо. Зокрема, виробництво в атомній енергетиці координується та контролюється Міжнародною організацією з питань атомної енергетики (МАГАТЕ), розвідка та видобуток вуглеводнів – Організацією країн експортерів нафти – ОПЕК тощо. Існують елітні клуби в високотехнологічних галузях економіки, таких як ракетно-космічна, атомна енергетика, виробництво засобів комунікації, автомобілебудування, літакобудування, виробництво продуктів харчування.

Україна належить до десятка країн світу з повним циклом у літакобудуванні та виробництві ракетно-космічної техніки, що при відповідному стимулюванні розвитку вказаних галузей повинно вивести Україну у світові лідери у вказаних та інших сферах економіки. Стратегія економічного розвитку країни, що передбачає посилення конкурентоздатності, повинна передбачити створення відповідної, у тому числі фінансової, інфраструктури для просування продукції вказаних галузей на світові ринки, створення атмосфери психологічного сприйняття української продукції на світових ринках.

Суспільно-географічне положення є одним з головних чинників, що визначають та стимулюють інтеграційні процеси в суспільно-територіальних утвореннях. До важливих аспектів впливу суспільно-географічного положення відносяться; сусідське розташування, використання спільної інфраструктурної мережі (транспортна інфраструктура, включаючи прикордонні території та акваторії, спільні транспортні коридори (автомобільні, залізничні, морські, авіаційні, трубопровідні тощо). Вплив суспільно-географічного положення на рівень інтеграції країни також визначається територіальною вигідністю розміщення суспільно-виробничих комплексів усередині самої країни та рівня забезпечення відповідною транспортною інфраструктурою.

У відповідності до суспільно-географічних законів та закономірностей; Україна є суб'єктом в багатьох територіальних системах, виконуючи роль, у відповідності до свого суспільно-географічного положення – країни транзитера, країни-виробники багатьох видів сільськогосподарської, промислової продукції, країни – науково-інноваційного суб'єкта, як глобальної так регіональних суспільно-територіальних систем. Таке положення України в різновимірних та різних за ступенем соціально-економічного розвитку системах зумовлене історичними особливостями розвитку країни та її вкрай вигідним суспільно-географічним положення, вигоди від якого сьогодні використовуються не в повній мірі.

Протягом середніх віків та нової та новітньоісторичних періодів Україна, або окремі її частини були інтегровані (насильницьким чином) до різних територіальних утворень, а значить, використовували досвід функціонування тих, чи інших територіальних утворень, що стало частиною національного досвіду державотворення та основою стратегії співробітництва рамках різних суспільно-географічних утворень. Негативним досвідом України було те, що вона отримувала досвід інтеграції не як країна (національно-територіальне утворення) а як територія, що негативно впливає на самовизначення та самоусвідомлення України як суб'єкта міжнародного права та суб'єкта міжнародних торгових і економічних відносин до цього часу. Стримуючим фактором є відсутність самоусвідомлення України як сильної і незалежної держави.

Незважаючи на природно-ресурсний потенціал, включаючи агро-кліматичні умови та, практично, рівномірне розселення населення на території України, високий освітньо-інтелектуальний потенціал, країна до цього часу не стала самостійним суб'єктом міжнародного економічного простору, не з точки зору правового статусу, а, з точки зору рівня впливу на своїх партнерів: економічного, правового, культурного та ін.

Україна є національно-територіальним утворенням, де в повній мірі діють основні закони суспільної географії, такі як закон раціональних територіальних зв'язків, закон географічної спеціалізації, закон територіальної концентрації продуктивних сил, закон територіальної комплексності продуктивних сил. Розглянемо вплив кожного з перелічених законів на формування інтеграційного економічного потенціалу країни

Закон раціональних територіальних зв'язків може розглядатися як закон системоутворення на мікро- мезо- та макрорівнях. Для визначення кількісних характеристик між територіальними суб'єктами слід визначити типи зв'язків та вплив кожного з них на рівень та напрямок інтегрованості. Закон раціональних територіальних зв'язків є наглядним прикладом формування виробничо-територіальних комплексів всередині самої країни, де поєднання природних ресурсів стало основою для розвитку окремих територій та визначило їх спеціалізацію. Основою дій вказаного закону є

навність поєднання природних ресурсів, природно-кліматичних умов, відповідні форми розселення населення та якість трудових ресурсів у поєднанні з сприятливим суспільно-географічним положенням. Країна завдяки виробництву конунгентоздатної продукції відіграє домінуючу роль в регіоні, забезпечуючи як свій власний розвиток так і розвиток сусідніх національно-територіальних утворень та плываючи на структуру виробництва у цілому регіоні. Україна має має потенціальні можливості визначати напрямок розвитку цілого регіону (угруповання країн, розміщених на певній території).

Закон географічної спеціалізації. Зважаючи на природно-ресурсний потенціал, сприятливі кліматичні умови та високий освітній рівень трудових ресурсів, що коомпантно проживають на території країни, історичні аспекти суспільно-територіального розвитку слід визначити галузі (сфери) географічної спеціалізації України на поточний момент та пекрспетиву.

Історія розвитку суспільно-територіального комплексу України свідчить про пріоритети у розвитку таких галузей економіки, що забезпечували спеціалізацію України в рамках географічного поділу праці як: чорна і кольорова метларгія (розвивається на власних природних ресурсах); важке машинобудування, що забезпечує такі галузі як енергетика, видобуток корисних копалин, розвиток транспортної інфраструктури та транспорту (рухомий склад для залізничного транспорту, літакобудування, кораблебудування, обладнання для розвитку трубопровідного транспорту); виробництво сільськогосподарської продукції (зернові, соняшник, кукурудза, рапс тощо); розробка програмного забезпечення. Перелік можливих галузей спеціалізації в майбутньому може бути доповнений у залежності від концепції і стратегії розвитку України, та рівня її інтегрованості в глобальну суспільно-територіальну систему, галузями точного машинобудування, сільськогосподарського машинобудування, легкої промисловості, деревообробної та меблевої промисловості, хіміко-фармацевтичною галуззю та виробництвом продуктів харчування не лише для власних потреб, але й на експорт.

Закон територіальної концентрації продуктивних сил. Ще з початку ХХ ст. Російська Імперія мала свою суттєву особливість від інших світових економік – це концентрація виробництва. Такаж тенденція була розвинена в період розвитку України в складі Радянського Союзу. Цьому сприяли компактність та близькість природних ресурсів, необхідних для розвитку чорної металургії), компактність та концентрація населення в великих містах, концентрація наукового та освітнього потенціалу. Україна має унікальний комплекс компакно розташованих земельних ресурсів, що став основою для концентрації виробництва в агропромисловому комплексі. Закон територіальної концентрації продуктивних сил має позитивні сторони, що ведуть до збільшення об'ємів виробництва та

зниження собівартості кінцевої продукції, але й веде до негативних тенденцій в розвитку окремих територій та монополізації виробництва, що загрожує зниженням конкурентоспроможності кінцевої продукції. Даний закон слід переглянути з точки зору максимально допустимої територіальної концентрації продуктивних сил, зважаючи на негативні наслідки вказаного процесу, такі як негативний вплив на стан довкілля, негативний вплив на формування соціально-економічного балансу країни та окремих її частин. Застосуванню вказаного закону може бути присвячене окреме дослідження. Разом з тим дія закону має позитивний вплив на розвиток інтеграції країни до глобальної суспільно-територіальної системи, оскільки максимально мобілізує процеси розвитку окремих країн та територій, підвищуючи їх конкурентність у рамках усієї світової суспільно-територіальної системи.

Закон територіальної комплексності продуктивних сил. Дія вказаного закону передбачає взаємозалежність розвитку окремих країн та їх частин, зважаючи на основні комплексоутворюючі галузі. Комплексоутворюючі галузі для забезпечення власного стійкого розвитку вимагають розвитку обслуговуючих та інфраструктурних галузей, супровідних галузей, діяльність яких тісно пов'язана з основними комплексоутворюючими галузями. Стрімкий ріст виробництва зернових та нарощування їх експорту вимагає розвиток транспортної інфраструктури: засобів транспортування зерна, сховищ для оптимальної реалізації кінцевої продукції, спеціалізованих зернових портів та флоту суховантажних суден для його перевезення. Такий комплекс активно розвивється в Україні, що веде до зростання експортних можливостей в галузі та підвищення ролі країни у структурі експорту аграрної продукції. Аналогічними прикладами характеризується чорна металургія, що вимагає не лише добре розвиненої транспортної інфраструктури, але й розвиненої енергетики та інших суміжних галузей, що забезпечують розвиток комплексоутворюючої галузі. Україна у цій сфері має величезний потенціал, який сьогодні практично не використовується і який може відігравати визначальну роль у розвитку як економіки країни, так і підвищення конкурентоздатності української продукції та послуг на світових ринках.

Результати проведеного дослідження. Проведений аналіз дає підстави стверджувати про високий рівень готовності України щодо процесу інтеграції в світову економічну систему. Окрім того історичні етапи розвитку України та відповідні напрацювання, що залишились в спадок від часів СРСР дають змогу стверджувати про продовження системного процесу інтеграції української економіки та соціальної сфери до глобальної суспільно-територіальної системи. Питання формування глобальної суспільно-територіальної системи та окремих її складових є процесом тривалим та інерційним. Це з одного боку стримує розвиток окремих компонентів, але з іншого дозволяє суспільно-територіальній системі самобалансуватись, забезпечуючи стійкий розвиток системи в

цілому та окремих її компонентів, шляхом можливості їх адаптації. Україна, як незалежна країна, за обмежений історичний період здійснила стільки кроків у напрямку пристосування та адаптації власного соціально-економічного комплексу до умов існування в рамках глобальної економічної системи, що в середньостроковій перспективі дозволить їй значно прискорити процес інтеграції та внутрішньої адаптації до умов функціонування глобальної економіки.

Використані джерела:

1. *Географічна енциклопедія України//Суспільно-географічне положення, суспільно-географічні закони, суспільно-географічні зв'язки. Суспільно-територіальний комплекс. , УРЕ, том III К., 1993, с. 252 - 253*
2. *Чернов Б.О. Методологічна основа географії: закони і закономірності. Історіографія. Історія науки і техніки//Збірник наукових праць. 3.2012 УДК 910.1:930.1 стор.203 - 208*
3. *Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії: навч. посібник / К.: Вища шк., 1996. - 231 с*
4. *Паламарчук М.М. Географическая оболочка (эпигеосфера) как глобальный объект исследования географии / М.М. Паламарчук // Землеведение и глоб. пробл. современности; тез. докл. Всес. совещ., Звенигород, дек., 1988. - М., 1988. - С. 68-70.*
5. *World Fact book CIA//Ukraine (Інтернет ресурс).*
6. *World Bank Country Study/ Ukraine's Trade Policy A Strategy for Integration into Global Trade. WB. Washington D.C. 2005, 187 с.*